

ACTA SS. CONGREGATIONUM

SACRA CONGREGATIO RITUUM

INSTRUCTIO

DE CULTU MYSTERII EUCHARISTICI

PROOEMIUM

1. *Recentiora Ecclesiae documenta de mysterio eucharistico.*

Eucharisticum mysterium sacrae Liturgiae, immo totius christianaevitae, est vere centrum. Quare Ecclesia, a Spiritu Sancto edocta, studet in dies illud magis pervestigare atque impensius de eo vivere.

Nostris temporibus sacrosanctum Concilium Vaticanum II varias rationes non parvi momenti huius mysterii proposuit.

Per Constitutionem de sacra Liturgia, quibusdam rebus de natura et momento Eucharistiae in mentem revocans,¹ normas statuit de recognoscendis ritibus sacrosancti Missae sacrificii, ut huius mysterii celebratio actuosam ac plenam participationem foveret fidelium;² insuper usum ampliavit concelebrationis et communionis sub utraque specie.³

In Constitutione de Ecclesia intimam necessitudinem exposuit quae inter Eucharistiam et mysterium Ecclesiae intercedit.⁴ In aliis demum documentis pluries extulit momentum mysterii eucharistici in vita fidelium,⁵ necnon eius vim ad illustrandum sensum operis humani totius-

¹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 2, 41, 47: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 97-98, 111, 113.

² Cfr. *ibid.*, nn. 48-54, 56: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 113-115.

³ Cfr. *ibid.*, nn. 55, 57: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 115-116.

⁴ Cfr. Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, nn. 3, 7, 11, 26, 28, 50: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 6, 9-11, 15-16, 31-32, 33-36, 55-57.

⁵ Cfr. Decr. de Oecumenismo, *Unitatis redintegratio*, nn. 2, 15: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 91-92, 101-102; Decr. de pastoralis Episcoporum munere in Ecclesia, *Christus Dominus*, nn. 15, 30: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 679-680, 688-689; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, nn. 2, 5-8, 13-14, 18: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 991-993, 997-1005, 1011-1014, 1018-1019.

que naturae creatae quatenus in eo « naturae elementa, ab hominibus exulta, in Corpus et Sanguinem gloriosum convertuntur ».⁶

Ad has non paucas a sacrosancto Concilio edictas sententias viam paraverat Pius Pp. XII imprimis Litteris Encyclicis *Mediator Dei*.⁷ Summus vero Pontifex Paulus Pp. VI, Litteris Encyclicis *Mysterium Fidei*⁸ in memoriam revocavit momentum quarundam partium doctrinae de Eucharistia, praesertim de reali Christi praesentia et cultu etiam extra Missam huic Sacramento debito.

2. *Necessitas totam doctrinam horum documentorum simul prae oculis habendi.*

Propterea his ultimis temporibus nonnullae rationes traditae doctrinae de hoc mysterio impensius in Ecclesia passim considerantur et novo ardore pietati fidelium proponuntur, cooperantibus etiam varii generis studiis et inceptis, liturgicis praesertim et biblicis.

Necesse ergo est ut a tota doctrina horum documentorum normae practicae desumantur quibus ostendatur quomodo populus christianus erga hoc mysterium se gerere debeat ad illam cognitionem et sanctitatem assequendam quam Concilium Ecclesiae proposuit.

Interest enim ut mysterium eucharisticum illa qua par est claritate, sub diversis eiusdem rationibus plene consideratum, ob oculos fidelium resplendeat et rationes quae, secundum Ecclesiae doctrinam, inter huius mysterii aspectus obiective intercedere noscuntur, etiam in vita et mente fidelium foveantur.

3. *Praecipua capita doctrinae in his documentis notanda.*

Inter principia ad doctrinam spectantia, quae in praedictis documentis Ecclesiae de mysterio eucharistico dignoscuntur, sequentia notare iuvabit, utpote quae afficiant habitum populi christiani erga hoc mysterium, et ideo ad finem huius Instructionis directe spectent.

a) ((Dei Filius, in natura humana sibi unita, morte et resurrectione sua mortem superando, hominem redemit et in novam creaturam transformavit (cfr. *Oui.* 6, 15; *2 Cor.* 5, 17). Communicando enim Spiritum suum, fratres suos, ex omnibus gentibus convocatos, tamquam

⁶ Cfr. Const. past. de Ecclesia in mundo huius temporis, *Gaudium et spes*, n. 38 : *A. A. S.* 58 (1966) pp. 1055-1056.

⁷ *A.A.S.* 39 (1947) pp. 547-572; cfr. Allocut. iis qui Conventui internationali de Liturgia Pastoralis, Assisii habito, interfuerunt. 22 sept. 1956 : *A. A. S.* 48 (1956) pp. 715-724.

⁸ *A. A. S.* 57 (1965) pp. 753-774.

corpus suum mystice constituit. In corpore illo vita Christi in credentes diffunditur, qui Christo passo atque glorificato, per sacramenta arcano ac reali modo uniuntur ».⁹

Ideo ((Salvator noster, in Cena novissima, qua nocte tradebatur, Sacrificium eucharisticum Corporis et Sanguinis sui instituit, quo Sacrificium Crucis in saecula, donec veniret, perpetuaret, atque adeo Ecclesiae dilectae Sponsae memoriale concrederet mortis et resurrectionis suae : sacramentum pietatis, signum unitatis, vinculum caritatis, convivium paschale, in quo Christus sumitur, mens impletur gratia et futurae gloriae nobis pignus datur »).¹⁰

Unde Missa, sive Cena dominica, est insimul et inseparabiliter :

— sacrificium, quo sacrificium Crucis perpetuatur;

— memoriale mortis et resurrectionis Domini dicentis : « hoc facite in meam commemorationem » (*Lc.* 22, 19) ;

— sacrum convivium in quo, per communionem corporis et sanguinis Domini, populus Dei bona sacrificii paschalis participat, renovat novum foedus semel in sanguine Christi a Deo cum hominibus factum, ac in fide et spe convivium eschatologicum in regno Patris praefigurat et praevenit, mortem Domini annuntians « donec veniat »).¹¹

ö) In Missa ergo sacrificium et sacrum convivium ita ad idem mysterium pertinent, ut arcissimo vinculo alterum cum altero cohaereat.

Nam Dominus in ipso sacrificio Missae immolatur cum « sacramentaliter incipit praesens adesse tamquam spiritualis fidelium alimonia sub speciebus panis et vini ».¹² Et eo fine Christus sacrificium hoc Ecclesiae concredidit ut fideles illud et spiritualiter, per fidem et caritatem, et sacramentaliter, per sacrae communionis convivium, participent. Participatio vero Cenae dominicae semper est communio cum Christo sese Patri pro nobis in sacrificium offerente.¹³

c) Celebratio eucharistica, quae fit in Missa, est actio non solum Christi, sed etiam Ecclesiae. In ea enim Christus, incruente per saecula

⁹ Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 7 : A. A. S. 57 (1965) p. 9.

¹⁰ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 47 : A. A. S. 56 (1964) p. 113.

¹¹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 6, 10, 47, 106 : A. A. S. 56 (1964) pp. 100-102, 113, 126; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 4 : A. A. S. 58 (1966) pp. 995-997.

¹² Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei* : A. A. S. 57 (1965) p. 762.

¹³ Cfr. Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei* : A. A. S. 39 (1947) pp. 564-566.

perpetuans sacrificium in cruce peractum,¹⁴ seipsum Patri in salutem mundi ministerio sacerdotum offert.¹⁵ Ecclesia vero, sponsa et ministra Christi, una cum ipso munere fungens sacerdotis et hostiae, eum Patri offert et simul seipsam totam offert cum eo.¹⁶

Hoc modo Ecclesia, praesertim in magna prece eucharistica, una cum Christo, gratias agit Patri in Spiritu Sancto pro omnibus bonis quae in creatione et, praeclaro quidem modo, in mysterio paschali hominibus confert, illumque pro adventu regni sui obsecrat.

d) Unde nulla Missa, sicut et nulla actio liturgica, est actio mere privata, sed celebratio Ecclesiae, prout est societas diversis ordinibus et muneribus ordinata, in qua singuli secundum proprium ordinem et propria munera agunt.¹⁷

e) Celebratio Eucharistiae in Missae sacrificio vere est origo et finis cultus qui eidem extra Missam exhibetur. Non solum enim sacrae Species quae post Missam manent ex ipsa derivantur, sed insuper in eum praecipuum finem post Missam servantur, ut fideles, qui Missae interesse non possunt, per communionem sacramentalem, rectis dispositionibus susceptam, Christo eiusque sacrificio, quod in Missa celebratur, uniantur.¹⁸

Quare ipsum Sacrificium eucharisticum totius cultus Ecclesiae totiusque vitae christianae fons et culmen est.¹⁹ Hoc Sacrificium gratiarum actionis, propitiationis, impetrationis et laudis fideles plenius participant quando non solum sacram Victimam atque in ea seipsos

¹⁴ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 47: A. A. S. 56 (1964) p. 113.

¹⁵ Cfr. Conc. Trid., Sess. XXII, Decr. de Missa, cap. I: *Denz.* 938 (1741).

¹⁶ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 11: A. A. S. 57 (1965) pp. 15-16; Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 47-48: A. A. S. 56 (1964) p. 113; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, nn. 2, 5: A. A. S. 58 (1966) pp. 991-993, 997-999; Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: A. A. S. 39 (1947) p. 552; Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: A. A. S. 57 (1965) p. 761.

¹⁷ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 26-28: A. A. S. 56 (1964) p. 107; et infra n. 44.

¹⁸ Cfr. infra n. 49.

¹⁹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 11: A. A. S. 57 (1965) pp. 15-16; Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 41: A. A. S. 56 (1964) p. 111; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, nn. 2, 5, 6: A. A. S. 58 (1966) pp. 991-993, 997-999, 999-1001; Decr. de Oecumenismo, *Unitatis redintegratio*, n. 15: A. A.-S. 57 (1965) pp. 101-102.

Patri ex toto corde cum sacerdote offerunt, sed etiam eandem Victimam in sacramento recipiunt.

f) Nemo dubitare debet « quin omnes Christi fideles pro more in catholica Ecclesia semper recepto patriae cultum, qui vero Deo debetur, huic sanctissimo Sacramento in veneratione exhibeant. Neque enim ideo minus est adorandum, quod fuerit a Christo Domino, ut sumatur, institutum ».²⁰ Etenim etiam in Sacramento quod reservatur ipse est adorandus²¹ cum ibidem sit substantialiter praesens per illam conversionem panis et vini quae, iuxta Concilium Tridentinum,²² aptissime transubstantiatio appellatur.

g) Mysterium ergo eucharisticum tota sua amplitudine considerandum est tam in ipsa celebratione Missae quam in cultu sacrarum Specierum, quae post Missam ad extensionem gratiae Sacrificii asservantur.²³

Ex his principiis normae desumi debent de practica ordinatione cultus huic Sacramento etiam post Missam debiti deque eiusdem compositione cum recta ordinatione sacrificii Missae ad mentem praescriptionum Concilii Vaticani II et aliorum hac de re Apostolicae Sedis documentorum.²⁴

i. Sensus generalis praesentis Instructionis.

Quare Summus Pontifex Paulus VI Consilio ad exsequendam Constitutionem de sacra Liturgia delegato mandavit ut peculiarem Instructionem pararet, in qua practicae huiusmodi normae, praesentibus in rerum adiunctis utiliores, ederentur.

²⁰ Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 5: *Denz.* 878 (1643).

²¹ Cfr. Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 769-770; Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: *A. A. S.* 39 (1947) p. 569.

²² Cfr. Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 4: *Dem.* 877 (1642); can. 2: *Dem.* 884 (1652).

²³ Cfr. praedicta documenta quatenus omnia de sacrificio Missae agunt; de utroque vero aspectu mysterii tractant Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5, 18: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 997-999, 1018-1019; Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965) p. 754; Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: *A. A. S.* 39 (1947) pp. 547-572; Allocut. iis qui Conventui internationali de Liturgia Pastoralis, Assisii habito, interfuerunt, 22 sept. 1956: *A. A. S.* 48 (1956) pp. 715-723.

²⁴ Cfr. Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 769-772; Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: *A. A. S.* 39 (1947) pp. 547-572; S. Congr. Rituum, *Instructio De Musica sacra*, 3 sept. 1958: *A. A. S.* 50 (1958) pp. 630-663; *Instructio Inter Oecumenici*, 26 sept. 1964: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 877-900.

Oportet autem ut hae normae eo praesertim spectent, ut non solum prae oculis habeantur generaliora principia in catechesi de mysterio eucharistico populo tradenda, verum etiam ut magis intellegibilia fiant signa quibus Eucharistia, ut memoriale Domini, celebratur et prouti sacramentum permanens in Ecclesia colitur.

Quamvis enim in hoc mysterio illud excellens et singulare reperiatur quod ipse sanctitatis auctor in eo praesens est, tamen commune ei est cum ceteris sacramentis symbolum esse rei sacrae et invisibilis gratiae formam visibilem.²⁵ Unde eo securius et efficacius in mentem et vitam fidelium penetrabit quo aptiora et clariora erunt signa quibus celebratur et colitur.²⁶

PARS I

De quibusdam generalioribus principiis praesertim attendendis in catechesi de mysterio eucharistico populo tradenda

5. Requisita in pastoribus qui catechesim de hoc mysterio tradere debent.

Ut mysterium eucharisticum mentem et vitam fidelium paulatim imbuat necessaria est apta catechesis.

Pastores vero, ut hanc debite tradere valeant, debent imprimis non solum integram doctrinam fidei, quae in documentis magisterii continetur, prae oculis habere, verum etiam in spiritum Ecclesiae hac in re corde et vita altius penetrare.²⁷ Tunc demum ea quae ex omnibus rationibus huius mysterii singulis in casibus fidelibus magis convenient facile decernent.

Prae oculis vero habitis iis quae in n. 3 dicta sunt, ad sequentia, praeter alia, peculiari modo attendendum erit.

6. Mysterium eucharisticum centrum totius vitae Ecclesiae.

Catechesis de mysterio eucharistico eo tendat oportet ut fidelibus inculcet celebrationem Eucharistiae vere centrum esse totius christia-

²⁵ Cfr. Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 3: *Denz.* 876 (1639). Cfr. etiam S. Thomas Aq., *Summa Theol.* III, q. 60, a. 1.

²⁶ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 33, 59: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 108-109, 116.

²⁷ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 14, 17-18: *A.A.S.* 56 (1964) pp. 104, 105.

nae vitae cum pro universa Ecclesia tum pro eiusdem Ecclesiae congregationibus localibus. Nam « cetera sacramenta, sicut et omnia ecclesiastica ministeria, et opera apostolatus, cum sacra Eucharistia cohaerent et ad eam ordinantur. In sanctissima enim Eucharistia totum bonum spirituale Ecclesiae continetur, ipse scilicet Christus, Pascha nostrum panisque vivus per carnem suam Spiritu Sancto vivificatam et vivificantem vitam praestans hominibus, qui ita invitantur et adducuntur ad seipsos, suos labores cunctasque res creatas una cum ipso offerendos ».²⁸

Communio vitae divinae et unitas populi Dei, quibus Ecclesia subsistit, Eucharistia apte significatur et mirabiliter efficitur.²⁹ In ea culmen habetur et actionis qua Deus in Christo mundum sanctificat et cultus quem homines Christo et per ipsum Patri in Spiritu Sancto exhibent; ³⁰ eiusque celebratio « summe eo confert ut fideles vivendo expriment et aliis manifestent mysterium Christi et genuinam verae Ecclesiae naturam ».³¹

7. *Mysterium eucharisticum centrum Ecclesiae localis.*

Per Eucharistiam « continuo vivit et crescit Ecclesia. Haec Christi Ecclesia vere adest in omnibus legitimis fidelium congregationibus localibus, quae pastoribus suis adhaerentes, et ipsae in Novo Testamento ecclesiae vocantur. Hae sunt enim loco suo Populus novus a Deo vocatus, in Spiritu Sancto et in plenitudine multa (cfr. / *Thess.* 1, 5). In eis praedicatione Evangelii Christi congregantur fideles et celebratur mysterium Cenae Domini, "ut per escam et sanguinem Domini corporis fraternitas cuncta copuletur",³² In quavis altaris communitate, sub Episcopi sacro ministerio x>,³³ vel sacerdotis qui Episcopi vices gerit³⁴ ((exhibetur symbolum illius caritatis et "unitatis

²⁸ Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5: *A. A. S.* 58 (1966) p. 997.

²⁹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 11: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 15-16; Decr. de Oecumenismo, *Unitatis redintegratio*, nn. 2, 15: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 91-92, 101-102.

³⁰ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 10: *A. A. S.* 56 (1964) p. 102.

³¹ *Ibid.*, n. 2: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 97-98; cfr. etiam n. 41: *A. A. S.* 56 (1964) p. 111.

³² Oratio mozarabica: *PL* 96. 759 B.

³³ Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 26: *A. A. S.* 57 (1965) p. 31.

³⁴ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 42: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 111-112.

Corporis mystici, sine qua non potest esse salus ",³⁵ In his communitatibus, licet saepe exiguis et pauperibus, vel in dispersione degentibus, praesens est Christus, cuius virtute consociatur una, sancta, catholica et apostolica Ecclesia. Etenim " non aliud agit participatio corporis et sanguinis Christi, quam ut in id quod sumimus transeamus " ³⁶ ».³⁷

8. *Mysterium eucharisticum et unitas christianorum.*

Praeter ea quae communitatem ecclesiam singulosque fideles respiciunt, pastores ad eam etiam doctrinae partem sedulo attendant, qua Ecclesia docet per memoriale Domini, secundum ipsius voluntatem celebratum, unitatem omnium in ipsum credentium significari et effici.³⁸

Ad normam Decreti de Oecumenismo³⁹ Concilii Vaticani II, fideles adducantur ad rectam aestimationem bonorum quae servantur in traditione eucharistica qua fratres aliarum confessionum christianarum Cenam dominicam celebrare consueverunt. Dum enim « in sancta Cena mortis et resurrectionis Domini memoriam faciunt, vitam in Christi communionem significari profitentur atque gloriosum eius adventum expectant ».⁴⁰ Qui autem sacramentum Ordinis servaverunt, in celebratione Eucharistiae « cum Episcopo uniti accessum ad Deum Patrem habentes per Filium Verbum incarnatum, passum et glorificatum, in effusione Sancti Spiritus, communionem cum Sanctissima Trinitate consequuntur, "divinae consortes naturae " (2 Pt. 1, 4) effecti. Proinde per celebrationem Eucharistiae Domini in his singulis ecclesiis, Ecclesia Dei aedificatur et crescit, et per concelebrationem communio earum manifestatur ».⁴¹

Maxime in celebratione mysterii unitatis decet omnes christianos dolore affici de divisionibus quibus invicem separantur. Orationes itaque apud Deum fundant, ut universi Christi discipuli altius in dies Eucharistiae mysterium ad veram ipsius mentem percipiant illudque ita celebrent ut, Christi corporis participes effecti, unum corpus

³⁵ Cfr. S. Thomas Aq., *Summa Theol.* III, q. 73, a. 3.

³⁶ S. Leo M., *Serm.* 63, 7: *PL* 54, 357 C.

³⁷ Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 26: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 31-32.

³⁸ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, nn. 3, 7, 11, 26: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 6, 9-11, 15-16, 31-32; Decr. de Oecumenismo, *Unitatis redintegratio*, n. 2: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 91-92.

³⁹ Cfr. *ibid.*, nn. 15 et 22: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 101-102, 105-106.

⁴⁰ *Ibid.*, n. 22: *A. A. S.* 57 (1965) p. 106.

⁴¹ *Ibid.*, n. 15: *A. A. S.* 57 (1965) p. 102.

efficiant (cfr. *1 Cor.* 10, 17) « eisdem nexibus compactum quibus ipse illud constitutum voluit »).⁴² .

9. *Diversi modi praesentiae Christi.*

Ad penitiolem intelligentiam eucharistici mysterii assequendam instruantur fideles etiam circa modos praecipuos quibus ipse Dominus Ecclesiae suae, in celebrationibus liturgicis, praesens adest.⁴³

Praesens semper adest in coetu fidelium in suo nomine congregato (cfr. *Mt.* 18,20). Praesens etiam adest in verbo suo, siquidem ipse loquitur dum sacrae Scripturae in Ecclesia leguntur.

In eucharistico vero Sacrificio praesens est cum in ministri persona « idem nunc offerens sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in Cruce obtulit »),⁴⁴ tum, ac quidem maxime, sub speciebus eucharisticis.⁴⁵ In illo enim Sacramento, modo singulari, adest totus et integer Christus, Deus et homo, substantialiter et continenter. Haec praesentia Christi sub Speciebus ((realis dicitur non per exclusionem, quasi aliae reales non sint, sed per excellentiam »).⁴⁶

10. *De nexu inter liturgiam verbi et liturgiam eucharisticam.*

Pastores igitur « fideles sedulo doceant de integra Missa participanda », intimam rationem illustrando quae inter liturgiam verbi et celebrationem Cenae Domini intercedit, ita ut clare percipiant ex his unum actum cultus effici.⁴⁷ Nam « verbi praedicatio requiritur ad ipsum ministerium sacramentorum, quippe quae sint sacramenta fidei, quae de verbo nascitur et nutritur ».⁴⁸ Hoc praecipue dicendum est de Missarum celebratione in qua liturgiae verbi propositum est intimum nexum inter annuntiationem auditionemque verbi Dei et mysterium eucharisticum peculiari modo fovere.⁴⁹

⁴² Paulus VI, Litt. *Encycl. Mysterium Fidei*: A. A. S. 57 (1965) p. 773.

⁴³ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 7: A. A. S. 56 (1964) pp. 100-101.

⁴⁴ Conc. Trid., Sess. XXII, Decr. de Missa, cap. 2: *Dens.* 940 (1743).

⁴⁵ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 7: A. A. S. 56 (1964) pp. 100-101.

⁴⁶ Paulus VI, Litt. *Encycl. Mysterium Fidei*: A. A. S. 57 (1965) p. 764.

⁴⁷ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 56: A. A. S. 56 (1964) p. 115.

⁴⁸ Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 4: A. A. S. 58 (1966) pp. 995-997.

⁴⁹ Cfr. *ibid.*, n. 4: A. A. S. 58 (1966) pp. 995-997; cfr. etiam n. 3 huius Instructionis

Fideles igitur verbum Dei audientes agnoscant eius mirabilia, quae annuntiantur, fastigium in mysterio paschali attingere, cuius memoriale in Missa sacramentaliter celebratur. Hoc modo, verbum Dei suscipientes, eoque nutriti, fideles in gratiarum actione ad fructuosam participationem mysteriorum salutis inducuntur. Ita pane vitae e mensa tum verbi Dei tum corporis Christi Ecclesia nutritur.⁵⁰

11. *De sacerdotio communi et de sacerdotio ministeriali in celebratione Eucharistiae.*

Illa vero actuosa et communitatis propria participatio eo magis conscia ac fructuosior erit, quo fideles locum qui ad ipsos spectat in coetu liturgico atque partes ab ipsis in actione eucharistica agendas clarius agnoscant.⁵¹

In catechesi proinde explanetur doctrina de regali sacerdotio, quo fideles per regenerationem et Spiritus Sancti unctionem consecrati sunt.⁵²

Exinde ulterius illustrentur sive munus sacerdotii ministerialis in celebratione Eucharistiae, quod a sacerdotio communi fidelium essentia et non solum gradu differt,⁵³ sive partes quae ab aliis ministerium aliquod implentibus aguntur.⁵⁴

12. *In quo consistat actuosa participatio Missae.*

Explanetur igitur, omnes qui ad Eucharistiam congregantur esse illam plebem sanctam, quae una cum ministris in sacra actione partem habet. Solus quidem sacerdos, prout Christi personam gerit, panem et vinum consecrat. Actio tamen fidelium in Eucharistia in eo est posita ut memores passionis, resurrectionis et gloriae Domini, gratias Deo agant, et immaculatam hostiam non tantum per sacerdotis manus, sed

⁵⁰ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de divina Revelatione, *Dei verbum*, n. 21: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 827-828.

⁵¹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 14, 26, 30, 38: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 104, 107, 108, 110.

⁵² Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 10: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 14-15; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 2: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 991-993; Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965) p. 761.

⁵³ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 10: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 14-15; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, nn. 2, 5: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 991-993, 997-999.

⁵⁴ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 28-29: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 107-108.

etiam una cum ipso offerant; et, per susceptionem corporis Domini, communio illorum cum Deo, et inter se, ad quam participatio sacrificii Missae ducere debet, perficiatur.⁵⁵ Nam perfectior Missae participatio habetur cum ipsi, rite dispositi, in ipsa Missa sacramentaliter corpus Domini sumunt, obtemperantes verbis ipsius dicentis: ((Accipite et manducate))).⁵⁶

Hoc autem Sacrificium, sicut ipsa passio Christi, etsi pro omnibus offertur, tamen « effectum non habet nisi in illis qui passioni Christi coniunguntur per fidem et caritatem ... Illis tamen prodest plus vel minus, secundum modum devotionis eorum »).⁵⁷

Quae omnia ita fidelibus illustrentur, ut exinde ipsam Missam tum intimis animi sensibus, tum ritibus externis actuose participant ad normam principiorum statutorum a Constitutione de sacra Liturgia,⁵⁸ quae amplius definita sunt per Instructionem *Inter Oecumenici* diei 26 septembris 1964, per Instructionem *Muscam sacram* diei 5 martii 1967,⁵⁹ et per Instructionem *Tres abhinc annos* diei 4 maii 1967.

13. De consecrariis celebrationis Eucharistiae in vita cotidiana fidelium.

Fideles moribus et vita tenere debent quod in celebratione Eucharistiae fide et sacramento perceperunt. Studeant ergo universam suam vitam in fortitudine cibi caelestis gratanter peragere participantes mortem et resurrectionem Domini. Itaque postquam Missam participaverit, unusquisque sit « sollicitus facere bona opera et placere Deo et conversari recte, studiosus Ecclesiae, faciens quod didicit et proficiens in pietate »),⁶⁰ mundum spiritu christiano imbuere sibi proponens, et etiam « in omnibus, in media quidem humana consortione », Christi testis effici.⁶¹

⁵⁵ Cfr. *ibid.*, nn. 48, 106: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 113, 126.

⁵⁶ Cfr. *ibid.*, n. 55: *A. A. S.* 56 (1964) p. 115.

⁵⁷ S. Thomas Aq., *Summa Theol.* III, q. 79, a. 7, ad 2.

⁵⁸ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 26-32: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 107-108.

⁵⁹ Cfr. S. Congr. Rituum, *Instructio Muscam sacram*, 5 martii 1967: *A. A. S.* 59 (1967) pp. 300-320.

⁶⁰ Hippolytus, *Traditio Apostolica*, 21 : ed. B. Botte, 1963, pp. 58-59; Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 9,10: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 101-102; Decr. de apostolatu laicorum, *Apostolicam actuositatem*, n. 3: *A. A. S.*, 58 (1966) pp. 839-840; Decr. de activitate missionali Ecclesiae, *Ad Gentes divinitus*, n. 39: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 986-987; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 997-999.

⁶¹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. past. de Ecclesia in mundo huius temporis, *Gaudium et spes*, n. 43 : *A. A. S.* 58 (1966) p. 1063.

Nulla etenim «communitas christiana aedificatur nisi radicem cardinemque habeat in sanctissimae Eucharistiae celebratione, a qua ergo omnis educatio ad spiritum communitatis incipienda est».⁶²

1-1. *De catechesi Missae pueris tradenda.*

Ii qui puerorum institutionem religiosam curant, praesertim vero parentes, parochus et magistri, dum eos in cognitionem mysterii salutis gradatim introducunt,⁶³ curent ut debitum tribuant momentum catechesi de Missa. Catechesis circa Eucharistiam puerorum aetati et ingenio sane accommodata eo tendere debet, ut per praecipuos ritus et preces tradatur Missae significatio, etiam ad vitae Ecclesiae participationem quod attinet.

Haec omnia prae oculis habeantur cum agitur peculiari ratione de pueris ad primam communionem praeparandis, ita ut prima communio revera appareat tamquam plena corpori Christi insertio.⁶⁴

15. *Catechesis de Missa initium sumat a ritibus et precibus.*

Oecumenica Tridentina Synodus praescribit pastoribus, ut frequenter, «vel per se vel per alios, ex his quae in Missa leguntur aliquid exponant, atque inter cetera, sanctissimi huius Sacrificii mysterium aliquod declarent».⁶⁵

Pastores igitur fideles ad hoc mysterium fidei plene intellegendum idonea catechesi manu ducant, quae a mysteriis anni liturgici et a ritibus precibusque in celebratione occurrentibus initium capiat, ita ut eorum sensum, praesertim magnae precis eucharisticae, illustrent et ad mysterium quod significant et perficiunt intime percipiendum adducant.

⁶² Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, ii: 6: A. A. S. 58 (1966) p. 1000.

⁶³ Cfr. Conc. Vat. II, Decl. de educatione christiana. *Gravissimum educationis*, n. 2: A. A. S. 58 (1966) pp. 730-731.

⁶⁴ Cfr. Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5: A. A. S. 58 (1966) pp. 997-998.

⁶⁵ Sess. XXII, Decr. de Missa, cap. 8: *Denz.* 946 (1749).

PARS II

De celebratione memorialia Domini**I. Quaedam normae generales de ordinanda celebratione memorialis Domini in communitate fidelium.**16. *Unitas communitatis in celebratione manifestanda.*

Quia propter baptismum « non est Iudaeus neque Graecus, non est servus neque liber, non est masculus neque femina »), sed omnes unum sunt in Christo Iesu (cfr. *Gal.* 3, 28), coetus qui Ecclesiae naturam in Eucharistia plenius manifestat, ille est quo fideles cuiusvis generis, aetatis et condicionis simul inter se coniunguntur.

Huius tamen communitatis unitas, quae ex uno pane oritur quem omnes participant (cfr. *I Gor.* 10, 17), est hierarchico modo ordinata, eaque de causa exigit ut « quisque, sive minister, sive fidelis, munere suo fungens, solum et totum id agat, quod ad ipsum ex rei natura et normis liturgicis pertinet »).⁶⁶

Cuius unitatis praeclarum exstat exemplum « in plenaria et actiosa participatione totius plebis sanctae Dei ... in eadem Eucharistia, in una oratione, ad unum altare cui praest Episcopus a suo presbyterio et ministris circumdatus »).⁶⁷

17. *Vitanda dispersio communitatis fidelium eiusque distractio ad diversa.*

In celebrationibus liturgicis vitanda est communitatis dispersio et distractio ad diversa. Quare cavendum est, ne in eadem ecclesia duae celebrationes liturgicae simul habeantur, quae attentionem populi ad diversa trahant.

Haec imprimis dicenda sunt de celebratione Eucharistiae. Quare illa dispersio, quae celebrationibus Missarum eodem tempore in eadem ecclesia fieri solet, sedulo vitetur diebus dominicis et festis de praecepto, cum Missa pro populo celebratur.

⁶⁶ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 28: *A. A. S.* 56 (1964) p. 107.

⁶⁷ *Ibid.*, n. 41: *A. A. S.* 56 (1964) p. 111; cfr. Const. dogm. de Ecclesia, *Jörnningentium*, n. 26: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 31-32

Quod quidem etiam aliis diebus, quantum fieri potest, servetur. Optima ratio ad hoc assequendum est, ad normam iuris, concelebratio sacerdotum qui eodem tempore Missam celebrare desiderant.⁶⁸

Cavendum est etiam ne in eadem ecclesia eodemque tempore habeatur celebratio divini Officii in choro vel in communi aut sacra contio aut administratio baptismatis aut celebratio matrimonii, et Missa secundum horarium publicum alicuius ecclesiae pro populo celebrata.

18. *Sensus communitatis universalis et localis fovendus.*

In celebratione Eucharistiae sensus communitatis ita foveatur ut unusquisque uniri se sentiat cum fratribus in communionem Ecclesiae tam localis quam universalis, immo quodammodo cum omnibus hominibus. Nam in sacrificio Missae Christus semetipsum offert pro totius mundi salute; et congregatio fidelium typus et signum est unitatis humani generis in Christo Capite.⁶⁹

19. *Peregrini inserendi in celebrationem localem Eucharistiae.*

Fideles, qui Eucharistiae celebrationem extra suam paroeciam participant, sacrae actioni coniungantur ea forma qua communitas illius loci utitur.

Curae autem sit pastoribus, ut fideles ex aliis regionibus advenientes opportunis rationibus iuvent, ut coetui locali valeant se coniungere. Quod praesertim curandum est in ecclesiis magnarum urbium et in locis quo, feriarum causa, fideles plurimi conveniunt.

Ubi vero peregrini alius linguae vel exsules maiore numero versantur, curent pastores ut illis saltem interdum occasio praebeatur Missam participandi, quae iuxta eorum consuetudines celebretur. « Provideatur tamen, ut christifideles etiam lingua latina partes Ordinarii Missae quae ad ipsos spectant possint simul dicere vel cantare ». ⁷⁰

20. *Attente curandus modus quo celebrant ministri.*

Ad fovendam rectam ordinationem sacrae celebrationis atque actuosam fidelium participationem, ministri non tantum munus suum recte

⁶⁸ Cfr. n. 47 huius Instructionis.

⁶⁹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 3: *A. A. S.* 57 (1965) p. 6.

⁷⁰ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 54: *A. A. S.* 56 (1964) p. 115.

expleant, ad normam legum liturgicarum, sed ita se gerant ut eo ipso sensum rerum sacrarum insinuent.

Populus ius habet in Missa nutriri verbi Dei annuntiatione et explanatione. Proinde sacerdotes non solum homiliam quoties praescribitur aut expedit habeant, sed etiam curent ut ea quae tum ipsi quam ministri pro suo munere proferunt ita distincte dicant vel cantent, ut fideles illa clare percipiant et sensum eorum intellegant, immo ad responsionem et participationem sponte adducantur.⁷¹ Ad hoc congruis exercitationibus praeparentur ministri, praesertim in seminario et in domibus religiosis.

21. *Canon Missae.*

a) In Missis cum populo etiam non concelebratis, licet sacerdoti celebranti, pro opportunitate, Canonem intellegibili voce proferre. In Missis autem in cantu licet ei illas partes Canonis cantare, quae iuxta « Ritus servandum in concelebratione Missae » cantari possunt, ad normam Instructionis *Tres abhinc annos* diei 4 maii 1967, n. 10.

b) In exscribendis verbis consecrationis servetur usus traditus illa imprimendi typis diversis ab universo textu, ut evidentius appareant.

22. *Transmissio Missae ope instrumenti radiophonici et televisifici.*

Ubi, ad mentem n. 20 Constitutionis de sacra Liturgia, Missa ope instrumenti radiophonici et televisifici transmittitur, curent Ordinarii locorum ne oratio et participatio fidelium praesentium exinde turbentur; insuper celebratio tali prudentia et decore fiat, ut exemplar sit celebrationis sacri mysterii secundum leges instaurationis liturgicae.⁷²

23. *De imaginibus photographis in celebrationibus eucharisticis.*

Enixe curandum est ne ex more imprimendi imagines photographicas turbentur celebrationes liturgicae, praesertim Missarum. Ubi vero rationabilis causa existat, omnia magna cum discretione fiant et ad normas ab Ordinario loci statutas.

⁷¹ Cfr. *ibid.*, n. 11 : *A. A. S.* 56 (1964) pp. 102-103.

⁷² Cfr. *S. Congr. Rituum, Instructio Musicam sacram*, 5 martii 1967, nn. 6, 8 et 11 : *A. A. S.* 59 (1967) pp. 302-303.

24. Momentum dispositionis ecclesiae ad celebrationem recte ordinandam.

«Domus orationis in qua sanctissima Eucharistia celebratur et servatur, fidelesque congregantur, et in qua praesentia Filii Dei Salvatoris nostri in ara sacrificali pro nobis oblata, in auxilium atque solatium fidelium colitur, nitida, orationi et sacris sollemnibus apta esse debet ».⁷³

Sciunt itaque pastores ipsam loci sacri congruam dispositionem ad rectam celebrationem atque actuosam fidelium participationem permultum conferre.

Qua de causa ad effectum deducantur regulae et normae per Instructionem *Inter Oecumenici* (nn. 90-99) constitutae : de ecclesiis aedificandis et ad liturgiam instauratam aptandis, de altaribus exstruendis et ornandis, de sedibus pro celebrante et ministris apte locandis, de loco proprio ad sacras lectiones proferendas parando, de locis fidelium et scholae cantorum disponendis.

Imprimis altare maximum ita oportet collocari et exstrui, ut semper appareat signum ipsius Christi, locus in quo salutaria mysteria perficiuntur et congregationis fidelium veluti centrum, cui maxima debetur reverentia.

Cavendum est ne thesauri artis sacrae in aptandis ecclesiis dilapidentur. Si vero, ob instauratorem liturgicam, de iudicio Ordinarii loci, collatis consiliis peritorum et — si casus fert — de consensu eorum ad quos spectat, ii thesauri e locis in quibus nunc sunt removendi censeantur, id cum prudentia fiat, et ita ut etiam in novis locis modo operibus consentaneo et digno disponantur.

Meminerint quoque pastores materiam et formam vestium sacram, quae « potius nobilem intendant pulchritudinem quam meram sumptuosi tatem », ⁷⁴ ad dignitatem celebrationum liturgicarum valde conferre.

⁷³ Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5 : *A. A. S.* 58 (1966) p/ 998.

⁷⁴ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 124: *A. A. S.* 50 (1964) p. 131.

II. Celebratio diebus dominicis et ferialibus

25. Celebratio Eucharistiae die dominica.

Quotiescumque communitas ad Eucharistiam celebrandam congregatur, mortem et resurrectionem Domini, in spe eius adventus gloriosi, annuntiat. Hoc tamen maxime manifestat congregatio diei dominicae, ea scilicet hebdomadae dies qua Dominus a mortuis resurrexit, et qua, ex apostolica traditione, modo peculiari mysterium paschale in Eucharistia celebratur.⁷⁵

Ut autem fideles praecepto de sanctificatione diei festi ex animo obtempèrent, et rationem intellegant ob quam Ecclesia eos ad Eucharistiam celebrandam qualibet dominica convocat, inde ab initio institutionis christianae ipsis proponatur et inculcetur dies dominica ut primordialis dies festus,⁷⁶ qua in unum congregati verbum Dei audiant et mysterium paschale participant.

Immo inceptis faveatur, quae eo contendunt ut dies dominica «etiam fiat dies laetitiae et vacationis ab opere».⁷⁷

26. Celebratio dominicalis circa Episcopum et in paroecia.

Sensum communitatis ecclesialis, qui speciali modo in communi celebratione Missae diei dominicae nutritur et exprimitur, foveri decet cum circa Episcopum, praesertim in ecclesia cathedrali, tum in coetu paroeciali, cuius pastor vices Episcopi gerit.⁷⁸

Praestat autem ut in celebratione dominicali totius populi actiosa participatio, quae cantu exprimitur, sedulo promoveatur, immo praestat ut praeferatur, quantum fieri potest, forma Missae in cantu.⁷⁹

Praesertim diebus dominicis et festis celebrationes quae in aliis ecclesiis et oratoriis fiunt, cum celebrationibus ecclesiae paroecialis componi debent, ita ut adiumento sint actioni pastoralis. Immo praestat ut

⁷⁵ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 6 et 106 : *A. A. S.* 56 (1964) pp. 100, 126.

⁷⁶ Cfr. *ibid.*, n. 106: *A. A. S.* 56 (1964) p. 126.

⁷⁷ *Ibidem.*

⁷⁸ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, nn. 41-42: *A. A. S.* 56 (1964) pp. 111-112; Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 28: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 33-36; Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 997-999.

⁷⁹ Cfr. S. Congr. Rituum, *Instructio Musicam sacram*, 5 martii 1967, nn. 16 et 27: *A. A. S.* 59 (1967) pp. 305 et 308.

parvae communitates religiosas non clericales aliaeque eiusdem generis, illae praesertim quae in paroecia operam praestant, illis diebus Missam participant in ecclesia paroeciali.

Circa horam et numerum Missarum celebrandarum in paroeciis, utilitas communitatis paroecialis prae oculis habenda est, nec numerus Missarum ita multiplicetur, ut in detrimentum cedat actionis pastoralis vere efficax. Hoc fieret, exempli gratia, si ex multiplicato numero Missarum, ad singulas Missas solum parvae communitates fidelium convenirent in ecclesias quae multo plures capere possent; aut si, eadem de causa, sacerdotes ita labore obruerentur, ut solum cum magna difficultate ministerium suum explere possent.

27. Missae pro coetibus particularibus.

Ut unitas communitatis paroecialis, diebus dominicis et festis, in Eucharistia floreat, Missae pro coetibus particularibus, cuius generis sunt coetus consociationum, diebus potius ferialibus si fieri potest, habeantur. Quodsi in dies infra hebdomadam transferri nequeant, curandum est ut unitas communitatis paroecialis servetur, eo quod particulares coetus celebrationibus paroecialibus inseruntur.

28. Missae diei dominicae et festi anticipatae ad vesperam diei antecedentis.

Sicubi ex concessione Apostolicae Sedis permittitur ut vespere sabbati praecedentis satisfieri possit praecepto de Missa participanda die dominica, pastores sedulo doceant fideles de significatione huius concessionis, et curent ne sensus diei dominicae exinde aliquomodo obscureretur. Haec enim concessio eo tendit ut in hodiernis rerum adiunctis christifideles facilius diem resurrectionis Domini celebrare valeant.

Concessionibus aut consuetudinibus contrariis non obstantibus, haec Missa celebrari potest tantum vespere diei sabbati, horis ab Ordinario loci statuendis.

In his casibus celebretur Missa sicut in calendario pro die dominica assignatur, homilia et oratione fidelium minime exclusis.

Quae omnia dicenda sunt etiam de Missa quae, eadem de causa, ad vesperam pridie diei festi de praecepto alicubi celebrari permittitur.

Missae vespertinae pridie Dominicam Pentecostes est hodierna Missa de vigilia cum *Credo*. Pariter Missa vespertina pridie diem Nativitatis Domini est Missa de vigilia celebrata more festivo cum paramentis albis, cum *Alleluia* et praefatione Nativitatis. Missa vero vespertina pri-

die Dominicam Resurrectionis non licet inehoari ante crepusculum aut certe non ante solis occasum. Haec Missa est semper Missa Vigiliae paschalis, quae, ratione suae specialis significationis in anno liturgico necnon in tota vita christiana, celebrari debet cum ritibus liturgicis sanctae noctis iuxta ordinem eiusdem Vigiliae.

Fideles qui praedicto modo diem dominicam aut festum de praecepto celebrare incipiunt vespere diei antecedentis, possunt ad sacram communionem accedere etsi mane iam communicaverunt. Qui vero ((in Missa Vigiliae paschalis et in Missa in nocte Nativitatis Domini communicaverint, iterum ad communionem accedere possunt in secunda Missa Paschatis et in una ex Missis quae die Nativitatis Domini celebrantur)).⁸⁰ Item ((fideles qui feria V in Cena Domini, in Missa Chrismatis, sese communicaverint, iterum ad sacram communionem accedere possunt in Missa vespertina eiusdem diei »), ad normam Instructionis *Tres abhinc annos* diei 4 maii 1967, n. 14.

29. *Missae diebus ferialibus celebratae.*

Fideles invitentur, ut diebus quoque ferialibus saepe, immo etiam cotidie, Missam participant.

Id praesertim commendatur quibusdam feriis quas speciali cura expedit celebrari, praesertim in Quadragesima et Adventu, item in festis minoribus Domini, in quibusdam festis beatae Mariae Virginis aut Sanctorum, quae praecipuo in honore sunt in Ecclesia universa aut particulari.

30. *Missae in conventibus ad vitam religiosam alendam.*

Valde congruit coetus seu conventus, qui ad fovendam vitam christianam vel apostolatam aut ad studia religiosa promovenda aguntur, itemque exercitia spiritualia varii generis, ita ordinentur, ut in celebratione eucharistica fastigium habeant.

III. *Communio fidelium*

31. *Communio fidelium in Missa.*

Fideles sacramentali communione Eucharistiae celebrationem perfectius participant. Valde commendatur ut eam de more sumant in ipsa

⁸⁰ S. Congr. Rituum, *Instructio Inter Oecumenici*, 26 sept. 1964, n. 60: *A. A. S.* 56 (1964) p. 891.

Missa et eo puncto temporis ab ipso ritu celebrationis praescripto, id est proxime post communionem sacerdotis celebrantis.⁸¹

Ut autem, etiam per signa, communio melius appareat participatio Sacrificii quod actu celebratur, curandum est ut fideles possint eam recipere hostiis in ipsa Missa consecratis.⁸²

Est imprimis sacerdotis celebrantis communionem ministrare; neque debet Missam prosequi, nisi fidelium communionem expleta. Alii vero sacerdotes vel diaconi, pro opportunitate, sacerdotem celebrantem adiuvent.⁸³

32. *Communio sub utraque specie.*

Formam ratione signi plenioram habet sacra communio cum fit sub utraque specie. In ea enim forma (firmis principiis a Concilio Tridentino statutis,⁸⁴ secundum quae totus et integer Christus ac verum Sacramentum sub qualibet specie sumitur) signum eucharistici convivii perfectius elucet, et clarius exprimitur voluntas qua novum et aeternum Testamentum in sanguine Domini ratum habetur, necnon ratio inter convivium eucharisticum et convivium eschatologicum in regno Patris (cfr. *Mt.* 26, 27-29).

Quare deinceps, de iudicio Episcoporum, et debita catechesi praemissa, communio calicis permittitur in sequentibus casibus, qui sive iam a iure anteriori⁸⁵ sive vi huius Instructionis conceduntur :

1) neophytis adultis in Missa quae baptismum subsequitur; confirmatis adultis in Missa suae confirmationis; baptizatis qui in Ecclesiae communionem recipiuntur ;

2) sponsis in Missa sui matrimonii ;

3) ordinatis in Missa suae ordinationis ;

4) abbatissae in Missa suae benedictionis; virginibus in Missa suae consecrationis; professis in Missa suae primae aut renovatae re-

⁸¹ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 55: *A. A. S.* 56 (1964) p. 115.

⁸² Cfr. *ibid.*, n. 55: *A. A. S.* 56 (1964) p. 115; *Missale Romanum*, Ritus servandus in celebratione Missae, 27 ian. 1965, n. 7.

⁸³ Cfr. S. Congr. Rituum, Rubricae Breviarii et Missalis Romani, 26 iul. 1960, n. 502: *A. A. S.* 52 (1960) p. 680.

⁸⁴ Cfr. Sess. XXI, Decr. de communionem eucharistica, cap. 1-3: *Dem.* 930-932 (1726-1729).

⁸⁵ Cfr. Ritus servandus in distribuenda communionem sub utraque specie, 7 martii 1965, n. 1.

ligiosae professionis, dummodo vota intra Missam emittant aut renovent;

5) coadiutoribus missionariis laicis, in Missa qua modo publico mittuntur; necnon aliis, in Missa in qua missionem ecclesiasticam accipiunt; /

6) in administratione Viatici, infirmo et omnibus astantibus, cum Missa ad normam iuris in domo infirmi celebratur;

7) diacono, subdiacono et ministrantibus, officium suum in Missa pontificali vel sollemni implentibus;

8) cum concelebratio fit :

a) omnibus qui in eadem concelebratione vero ministerio liturgico funguntur, etiam laicis, necnon omnibus seminariorum alumnis qui ei intersunt;

b) in eorum autem ecclesiis, etiam omnibus membris institutorum consilia evangelica profitentium atque aliarum societatum in quibus per religiosa vota aut oblationem aut promissionem Deo se devotent, praeterea omnibus qui in domo sodalium illorum institutorum et societatum die noctuque commorantur;

9) sacerdotibus qui magnis celebrationibus intersunt et celebrare vel concelebrare non possunt;

10) omnibus qui exercitiis spiritualibus vacant, in Missa quae, durantibus his exercitiis, specialiter pro eiusmodi coetu actuose participante celebratur; iis omnibus qui participant conventum alicuius commissionis pastoralis, in Missa quam in communi celebrant;

11) iis qui sub numeris 2 et 4 recensentur, in Missa suorum iubilaeorum;

12) patrino, matrinae, parentibus et coniugi necnon catechistis laicis baptizati adulti in Missa initiationis ipsius;

13) parentibus, familiaribus, necnon insignibus benefactoribus qui Missam neosacerdotis participant.

33. *Communio extra Missam.*

a) Fideles adducendi sunt ut in ipsa celebratione eucharistica communicent. Sacerdotes, vero, id petentibus iusta de causa⁸⁶ sacram communionem etiam extra Missam distribuere ne renuant : quod etiam horis

Cfr. Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: A. A. S. 39 (1947) pp. 565-566.

postmeridianis fieri poterit de licentia Episcopi loci, ad normam litterarum Motu Proprio editarum *Pastorale Munus*, n. 4, vel de licentia Supremi Moderatoris Religionis, ad normam Rescripti *Cum admotae*, art. 1, n. I.⁸⁷

b) Cum communio horis praescriptis extra Missam distribuitur pro opportunitate praemitti potest brevis celebratio verbi Dei ad normam Instructionis *Inter Oecumenici* (nn. 37, 39).

c) Cum, deficiente copia sacerdotum, Missa celebrari nequit et sacra communio distribuitur etiam a ministro, qui ex indulto Apostolicae Sedis hanc facultatem habeat, servetur ritus a competente auctoritate praescriptus.

34. *De modo ad communionem accedendi.*

a) Secundum Ecclesiae consuetudinem, communio dari potest fidelibus vel genuflexis vel stantibus. Unus alterve modus seligatur secundum normas a Conferentia Episcopali statutas, prae oculis habitis variis adiunctis, imprimis dispositione locorum et numero communicantium. Fideles libenter sequantur modum a pastoribus indicatum, ut communio vere sit signum fraternae unitatis inter omnes convivae eiusdem mensae Domini.

b) Cum fideles communicant genuflexi, non exigitur ab eis aliud signum reverentiae erga sanctissimum Sacramentum, quia ipsa genuflexio adorationem exprimit.

Cum autem communicant stantes, enixe commendatur ut, processionaliter accedentes, debitam reverentiam faciant ante susceptionem Sacramenti, loco et tempore opportuno, ne accessus et recessus fidelium perturbetur.

35. *Sacramentum paenitentiae et communio.*

Eucharistia fidelibus proponatur etiam « tamquam antidotum, quo liberemur a culpis cotidianis et a peccatis mortalibus praeservemur »⁸⁸ eisque apta ratio ostendatur qua partibus paenitentialibus liturgiae Missae uti valeant.

⁸⁷ Cfr. *A. A. S.* 56 (1964) p. 7; *A. A. S.* 59 (1967) p. 374.

⁸⁸ Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 2: *Denz.* 875 (1638); cfr. etiam .Sess. XXII, Decr. de Missa, cap. 1-2: *Denz.* 938 (1740), 940 (1743).

« Communicare volenti revocandum est in memoriam ... praeceptum : "Probet autem seipsum homo " (1 Gor. 11, 28). Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque praemissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat ».⁸⁹ « Quod si urgeat necessitas ac copia confessarii illi desit, actum perfectae contritionis prius eliciat ».⁹⁰

Fideles instanter ad eum usum adducantur ut extra Missae celebrationem, praesertim horis statutis, ad sacramentum paenitentiae accedant, ita ut eius administratio cum tranquillitate et ipsorum vera utilitate fiat, neve ipsi ab actuosa Missae participatione impediuntur. Qui cotidie aut saepius communicare solent, instruantur ut aequis temporibus, pro singulorum condicione, ad sacramentum paenitentiae accedant.

36. *Communio in quibusdam rerum adiunctis sollemnioribus.*

Valde convenit ut fideles, quandocumque novo modo vel novo vitae statu in vinea Patris operari incipiunt, ad semetipsos Deo iterum devovendos et foedus cum eo renovandum, Sacrificium per communionem sacramentalem participant.

Hoc optime faciunt, exempli gratia : congregatio fidelium quando in nocte paschali vota baptismatis renovat; adulescentes quando pro sua aetate idem coram Ecclesia faciunt; sponsi quando sacramento matrimonii iunguntur; ii qui Deo se devovent quando religiosa vota nuncupant vel oblationem faciunt; fideles quando muneribus apostolatus se dedicant.

37. *Communio frequens et cotidiana.*

Cum « perspicuum sit ex frequenti seu cotidiana sanctissimae Eucharistiae sumptione unionem cum Christo augeri, spiritualem vitam uberius ali, animam virtutibus effusius instrui et aeternae felicitatis pignus vel firmius sumenti donari; idcirco parochi, confessarii et concionatores ... christianum populum ad hunc tam pium et tam salutarem usum crebris admonitionibus multoque studio cohortentur ».⁹¹

⁸⁹ Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 7 : *Denz.* 880 (1646-1647).

⁹⁰ OIO, can. 856.

⁹¹ S. Congr. Concilii, Decr. de quotidiana Ss. Eucharistiae sumptione, 20 dec. 1905, n. 6 : *A. S. S.* 38 (1905-1906) pp. 401 s.; Pius XII, Litt. *Encycl. Mediator Dei*: *A. A. S.* 39 (1947) p. 565.

38. *Oratio privata post communionem.*

Ex participatione corporis et sanguinis Domini, donum Spiritus tamquam aqua viva (cfr. *Io.* 7, 37-39) in singulos abundanter derivatur, dummodo et sacramentaliter et spiritualiter sumatur, scilicet fide viva quae per dilectionem operatur.⁹²

Unio autem cum Christo, ad quem ipsum sacramentum ordinatur, non tantum tempore celebrationis eucharisticae procuranda est, sed ad totam vitam christianam protrahenda, ita ut christifideles, donum receptum continenter fide contemplantes, vitam cotidianam sub ductu Spiritus Sancti in gratiarum actione agant, et fructus uberiores caritatis afferant.

Quo autem facilius in hac gratiarum actione, quae in Missa modo praeclaro Deo exhibetur, permaneant, commendatur singulis qui sacra communione refecti sunt, ut per aliquod temporis spatium in oratione persistent.⁹³

39. *Viaticum.*

Communio ad modum Viatici suscepta tamquam peculiare signum habenda est participationis mysterii, quod in sacrificio Missae celebratur, mortis scilicet Domini eiusque transitus ad Patrem. In ea, fidelis, in suo transitu ex hac vita, corpore Christi roboratus, pignore resurrectionis munitur.

Quare fideles, in periculo mortis, quavis ex causa illud oritur, sacrae communionis recipiendae praecepto tenentur; ⁹⁴ pastores vero ad vigilare debent ne huius Sacramenti ministratio differatur, sed eo fideles adhuc plene sui compotes reficiantur.⁹⁵

Etiam si eadem die fideles sacra communione fuerint refecti, valde tamen suadendum est, ut in vitae discrimine adducti denuo communicent.

40. *Communio eorum qui in ecclesiam convenire non possunt.*

Decet eos qui impediuntur ne celebrationi eucharisticae communitatis intersint, Eucharistia sedulo refici, et hoc modo etiam eidem communitati unitos et fratrum caritate suffultos se sentiant.

⁹² Cfr. Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 8: *Denn.* 881 (1648).

⁹³ Cfr. Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: *A. A. S.* 39 (1947) p. 566.

⁹⁴ Cfr. CIC, can. 864, 1.

⁹⁵ Cfr. CIC, can. 865.

Animarum pastores curent ut infirmis et aetate provectis, licet graviter non aegrotent neque mortis periculum eis immineat, frequenter, immo pro posse cotidie, praesertim tempore paschali, praebeatur copia Eucharistiam sumendi : quod fieri potest qualibet hora.

41. *Communio suo specie vini tantum.*

In casu necessitatis, et de iudicio Episcopi, licet Eucharistiam sub specie tantum vini iis ministrare, qui eam sub specie panis sumere nequeunt.

In hoc casu licet, de iudicio Ordinarii loci, Missam celebrare ad infirmum.

Si vero Missa ad infirmum non celebratur, sanguis Domini in calice debite cooperto et in tabernaculo reposito post Missam servetur ; ad infirmum vero ne deferatur, nisi in vasculo ita clauso, ut periculum effusionis omnino vitetur. In administrando autem Sacramento, singulis in casibus, aptior modus eligatur ex iis qui in distribuenda communionem sub utraque specie proponuntur. Si, communionem data, aliquid pretiosissimi sanguinis remanserit, a ministro sumatur, qui etiam debitas ablutiones perficiendas curet.

IV. *Eucharistiae celebratio in vita et ministerio Episcopi et presbyteri*

42. *Celebratio Eucharistiae in vita et ministerio Episcopi.*

Eucharistiae celebratio modo peculiari exprimit naturam publicam et socialem actionum liturgicarum Ecclesiae « quae est unitatis sacramentum, scilicet plebs sancta sub Episcopis adunata et ordinata ».⁹⁶

Quare ((Episcopus, plenitudine sacramenti Ordinis insignitus, est oeconomus gratiae supremi sacerdotii, praesertim in Eucharistia, quam ipse offert vel offerri curat... Omnis autem legitima Eucharistiae celebratio dirigitur ab Episcopo, cui officium commissum est cultum christianae religionis divinae Maiestati deferendi atque administrandi secundum praecepta Domini et Ecclesiae leges, eius particulari iudicio ulterius pro dioecesi determinatas ».⁹⁷ In celebratione Eucharistiae

⁹⁶ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 26: A. A. S. 56 (1964) p. 107.

⁹⁷ Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 26: A. A. S. 57 (1965) pp. 31-32.

cui, actuose participante tota plebe sancta Dei, praeest Episcopus suo presbyterio et ministris circumdatus, habetur praecipua manifestatio Ecclesiae⁹⁸ hierarchice constitutae.

43. *Consentaneum est ut proprio munere fungentes presbyteri Eucharistiae celebrationem participant.*

In celebratione Eucharistiae etiam presbyteri ob speciale sacramentum, scilicet Ordinem, delegantur ad munus sibi proprium. Nam et ipsi ((ut sacrorum ministri, praesertim in sacrificio Missae... personam specialiter gerunt Christi)).⁹⁹ Unde consentaneum est, ratione signi, ut, munere suo secundum proprium ordinem fungentes,¹⁰⁰ id est Missam celebrantes aut concelebantes nec tantum laicorum more communicantes, Eucharistiam participant.

44. *Celebratio cotidiana Missae.*

« In mysterio Sacrificii eucharistici, in quo munus suum praecipuum sacerdotes adimplent, opus nostrae redemptionis continue exercetur, et ideo enixe commendatur eius celebratio cotidiana, quae quidem etiam si praesentia fidelium haberi non possit, actus est Christi et Ecclesiae »¹⁰¹ in quo sacerdos semper agit pro salute populi.

45. *Normae Ecclesiae fideliter observandae sunt in Missae celebratione.*

Praesertim in Eucharistiae celebratione, praeter supremam Ecclesiae auctoritatem et, ad normam iuris, Episcopum et Conferentias Episcopales, nemini licet, ne sacerdoti quidem, quidquam proprio Marte in Liturgia addere, demere aut mutare.¹⁰² Quare presbyteris cordi sit ita Eucharistiae celebrationi praesidere ut fideles sciant se participare

⁹⁸ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 41: *A. A. S.* 56 (1964) p. 111.

⁹⁹ Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 13: *A. A. S.* 58 (1966) p. 1011; cfr. Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 28: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 33-36.

¹⁰⁰ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 28: *A. A. S.* 56 (1964) p. 107.

¹⁰¹ Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 13: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 1011-1012; cfr. Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965) p. 762.

¹⁰² Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 2L, § 3: *A. A. S.* 56 (1964) p. 106.

non ritum privata auctoritate statutum,¹⁰³ sed cultum publicum Ecclesiae cuius moderatio Apostolis eorumque successoribus ab ipso Christo mandata est.

46. *utilitas pastoralis praeferenda in seligendis variis formis celebrationis.*

« Advigilandum est ut in actione liturgica non solum observentur leges ad validam et licitam celebrationem, sed ut fideles scienter, actuose et fructuose eandem participant))¹⁰⁴ Unde sacerdotes, inter celebrationis formas a iure permissas, eas in singulis casibus eligere satagant quae fidelium necessitati vel utilitati eorumque participationi magis consulere videantur.

47. *Concelebratio.*

Per Eucharistiae concelebrationem unitas sacrificii et sacerdotii opportune manifestatur, atque quoties fideles actuose participant, unitas populi Dei singulari modo apparet,¹⁰⁵ praesertim si praeest Episcopus.¹⁰⁶

Concelebratio insuper fraterna presbyterorum vincula significat et firmat, quia « vi communis sacrae ordinationis et missionis presbyteri omnes inter se intima fraternitate nectuntur ».¹⁰⁷

Quare, nisi utilitas fidelium (quae sedula pastoralis sollicitudine semper consideranda est) hoc impediatur, et integra manente cuique sacerdoti facultate Missam singularem celebrandi, praestat sacerdotes illo praeclaro modo Eucharistiam celebrare cum in communitatibus sacerdotum tum in coetibus qui statutis temporibus congregantur aliisque

¹⁰³ Cfr. S. Thomas Aq., *Summa Theol.* II^a-II^{ae}, q. 93, a. 1.

¹⁰⁴ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 11 : *A. A. S.* 56 (1964) pp. 102-103; cfr. etiam n. 48, *ibid.*, p. 113.

¹⁰⁵ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 57 : *A. A. S.* 56 (1964) pp. 115-116; S. Congr. Rituum, Decretum generale *Ecclesiae semper*, 7 martii 1965 : *A. A. S.* 57 (1965) pp. 410-412.

¹⁰⁶ Cfr. Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 41 : *A. A. S.* 56 (1964) p. 111; Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 28 : *A. A. S.* 57 (1965) pp. 33-36 : Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 7 : *A. A. S.* 58 (1966) pp. 1001-1003.

¹⁰⁷ Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 28 : *A. A. S.* 57 (1965) p. 35; cfr. Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 8 : *A. A. S.* 58 (1966) pp. 1003-1005.

similibus adiunctis. Qui in communi vivunt vel eidem ecclesiae deserviunt, peregrinos sacerdotes ad concelebrationem suam libenti animo invitent.

Hinc superiores competentes faciliorem reddant, immo foveant concelebrationem, quoties necessitas pastoralis vel alia rationabilis causa aliud non exigit.

Facultas concelebrandi spectat etiam ad Missas principales in ecclesiis et oratoriis publicis ac semipublicis seminariorum, collegiorum et institutorum ecclesiasticorum, necnon religionum ac societatum clericorum in communi viventium sine votis. Ubi tamen magnus habetur numerus sacerdotum, superior competens concedere potest ut concelebratio etiam pluries eodem die fiat, sed temporibus successivis, vel in locis sacris diversis.

48. *Confectio panis ad concelebrationem.*

Si pro concelebratione, ad normam Ritus servandi in concelebratione Missae, n. 17, hostia maioris dimensionis conficitur, curandum est ut, iuxta morem traditum, tali sit forma et aspectu quae tantum mysterium maxime deceant.

PARS III

De cultu sanctissimae Eucharistiae prout est Sacramentum permanens

I. Fines asservationis Eucharistiae et oratio coram sanctissimo Sacramento

49. *Fines asservationis Eucharistiae extra Missam.*

« Abs re non erit in mentem revocare primarium ac primigenium finem asservandarum in ecclesia sanctarum Specierum extra Missam esse administrationem Viatici; secundarios vero fines esse communionem diribendam extra Missam atque adorationem Domini nostri Iesu Christi sub eisdem Speciebus delitescens ». ¹⁰⁸ Etenim « sacrarum Spe-

¹⁰⁸ S. Congr. de Sacramentis, Instructio *Quam plurimum*, 1 oct. 1949: *A. A. S.* 41 (1949) pp. 509-510; cfr. Conc. Trid., Sess. XIII, Decr. de Eucharistia, cap. 6: *Denz.* 879 (1645); S. Pius X, Decr. *Sacra Tridentina Synodus*, 20 dec. 1905: *Denz.* 1981 (3375).

dierum conservatio pro infirmis laudabilem induxit morem adorandi caelestem hanc dapem quae in templis reponitur. Qui quidem adorationis cultus valida firmaque ratione nititur », ¹⁰⁹ maxime quia fides in praesentiam realem Domini connaturaliter ad eiusdem fidei externam et publicam manifestationem conducit.

50. *Oratio coram sanctissimo Sacramento.*

Fideles vero, cum Christum in Sacramento praesentem colunt, meminerint hanc praesentiam a Sacrificio derivari atque ad communionem sacramentalem simul et spiritualem tendere.

Pietas ergo quae fideles impellit ut ad sanctam Eucharistiam se conferant, eos allicit ut mysterium paschale penitus participent et grato animo respondeant dono ipsius, qui per humanitatem suam continenter vitam divinam in membra Corporis sui infundit. ¹¹⁰ Apud Christum Dominum commorantes intima fruuntur familiaritate eius, atque coram eo cor effundunt pro se suisque omnibus, pro pace ac salute mundi orant. Cum Christo totam suam vitam Patri in Spiritu Sancto offerentes ex illo admirabili commercio hauriunt fidei, spei et caritatis augmentum. Sic ergo illas rectas dispositiones aiunt quibus, qua par est devotione, memoriale Domini celebrare et panem illum nobis a Patre datum frequenter suscipere possint.

Studeant igitur fideles ut iuxta propriam vitae rationem Christum Dominum in Sacramento colant. Pastores vero in hoc eos exemplo ducant et verbis hortentur. ¹¹¹

51. *Accessus ad ecclesias facilis pateat fidelibus.*

Curent pastores ut omnes ecclesiae et oratoria publica, ubi sanctissima Eucharistia asservatur, saltem per plures horas tum mane tum sero pateant, ut facile coram sanctissimo Sacramento fideles precari valeant.

II. De loco sanctissimae Eucharistiae asservandae

52. Tabernaculum.

Ubi sanctissima Eucharistia ad normam iuris asservari potest, continenter seu habitualiter custodiri nequit nisi in uno tantum eiusdem

¹⁰⁹ Pius XII, Litt. Encycl. *Mediator Dei*: A. A. S. 39 (1947) p. 569.

¹¹⁰ Cfr. Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 5: A. A. S. 58 (1966) pp. 997-999.

¹¹¹ Cfr. *ibid.*, n. 18: A. A. S. 58 (1966) pp. 1018-1019.

ecclesiae altari seu loco.¹¹² Quare, de more, in singulis ecclesiis unicum tabernaculum habeatur. Illud vero solidum et inviolabile esse debet.¹¹³

53. *Sacellum pro asservatione sanctissimi Sacramenti.*

Locus ecclesiae vel oratorii quo Eucharistia in tabernaculo asservatur sit vere praecellens. Convenit ut sit simul idoneus precationi privatae, ita ut fideles facile et fructuose etiam privato cultu Dominum in Sacramento honorare non desinant.¹¹⁴ Quare commendatur ut tabernaculum, quantum fieri potest, ponatur in sacello a media centrali aula ecclesiae seiuncto, praesertim in illis ecclesiis ubi matrimonia aut funera frequentius occurrunt, et in locis quae a multis ob thesauros artis et historiae invisuntur.

54. *Tabernaculum in medio altaris aut in alia ecclesiae parte.*

((Sanctissima Eucharistia asservetur in tabernaculo solido atque inviolabili in medio altaris maioris vel minoris, sed vere praecellentis, posito, aut, iuxta legitimas consuetudines et in casibus particularibus ab Ordinario loci probandis, etiam in alia ecclesiae parte vere pernobili et rite ornata.

Licet Missam versus populum celebrare etiam si in altari exstat tabernaculum, parvum quidem, sed aptum ».¹¹⁵

55. *Tabernaculum in altari ubi celebratur Missa cum frequentia populi.*

In celebratione Missae praecipui illi modi quibus Christus adest Ecclesiae suae¹¹⁶ successive clarescunt, quatenus primo praesens apparet in ipso coetu fidelium, in suo nomine congregato; deinde vero in verbo suo, cum Scriptura legitur et explanatur; necnon in per-

¹¹² Cfr. CIC, can. 1268, § 1.

¹¹³ Cfr. S. Congr. Rituum, Instructio *Inter Oecumenici*, 26 sept. 1964, n. 95: *A. A. S.* 56 (1964) p. 898; S. Congr. de Sacramentis, Instructio *Nullo unquam tempore*, 28 maii 1938, n. 4: *A. A. S.* 30 (1938) pp. 199-200.

¹¹⁴ Cfr. Conc. Vat. II, Decr. de Presbyterorum ministerio et vita, *Presbyterorum ordinis*, n. 18: *A. A. S.* 58 (1966) pp. 1018-1019; Paulus VI, Litt. Encycl. *Mysterium Fidei*: *A. A. S.* 57 (1965), p. 771.

¹¹⁵ S. Congr. Rituum, Instructio *Inter Oecumenici*, 26 sept. 1964, n. 95: *A. A. S.* 56 (1964) p. 898.

¹¹⁶ Cfr. supra n. 9.

sona ministri; demum modo singulari sub speciebus eucharisticis. Unde, ratione signi, magis congruit naturae sacrae celebrationis ut in altari ubi Missa celebratur praesentia eucharistica Christi, quae fructus est consecrationis et ut talis apparere debet, non adsit, quantum fieri potest, iam ab initio Missae per asservationem sanctarum Specierum in tabernaculo.

56. Tabernaculum in aedificatione novarum ecclesiarum et in accommodatione ecclesiarum et altarium iam exstantium.

Decet ut principia in numeris 52 et 54 statuta probe prae oculis habeantur in aedificatione ecclesiarum novarum.

Accommodationes vero ecclesiarum aut altarium iam exstantium fieri non debent nisi ad normam n. 24 huius Instructionis.

57. Modus indicandi praesentiam sanctissimi Sacramenti in tabernaculo.

Attendendum est ut praesentia sanctissimae Eucharistiae in tabernaculo significetur fidelibus conopaeo vel alio medio apto a competenti auctoritate definito.

Secundum traditam consuetudinem, ut signum honoris qui Domino adhibetur, lampas iuxta tabernaculum perenniter ardeat.¹¹⁷

III. De piis sacrisque exercitiis eucharisticis

58. Devotio tam privata quam publica erga altaris Sacramentum etiam extra Missam, secundum normas a legitima auctoritate et in praesenti Instructione statutas, enixe ab Ecclesia commendatur, cum Sacrificium eucharisticum totius vitae christianae fons et culmen sit.¹¹⁸

In huiusmodi piis sacrisque exercitiis ordinandis, attendendae sunt normae a Concilio Vaticano II statuae de ratione servanda inter Liturgiam et alias sacras actiones, quae ad eam non pertinent. Peculiari autem modo attendatur norma quae statuit: « ratione habita temporum liturgicorum, eadem exercitia ordinentur oportet, ut sacrae Liturgiae congruant, ab ea quodammodo deriventur et ad eam populum manuducant, utpote quae natura sua iisdem longe antecellat ». ¹¹⁹

¹¹⁷ Cfr. CIC, can. 1271.

¹¹⁸ Cfr. Conc. Vat. II, Const. dogm. de Ecclesia, *Lumen gentium*, n. 11: *A. A. S.* 57 (1965) pp. 15-16.

¹¹⁹ Conc. Vat. II, Const. de Sacra Liturgia, *Sacrosanctum Concilium*, n. 13: *A. A. S.* 56 (1964) p. 103.

IV. De *processionibus eucharisticis*

59. Populus christianus, in processionibus quibus Eucharistia per vias sollemni ritu cum cantu circumfertur, praesertim in festo Corporis Christi, publicum testimonium fidei et pietatis praebet erga hoc Sacramentum.

Ordinarii tamen loci est iudicare cum de opportunitate, in hodiernis rerum adiunctis, tum de loco et de ordinatione huiusmodi processionum, ut cum dignitate et sine damno reverentiae sanctissimo huic Sacramento debitae peragantur.

V. De *sanctissimae Eucharistiae expositione*

60. Expositio sanctissimae Eucharistiae, sive cum pyxide sive cum ostensorio, mentem fidelium ad agnoscendam in ea miram Christi praesentiam pertrahit, et ad cordis communionem cum illo invitat. Quare, cultus ipsi in spiritu et veritate debitum, optime fovet.

Attendendum est ut, in huiusmodi expositionibus, cultus sanctissimi Sacramenti in sua ratione, quae cum Missa intercedit, in signis eluceat. Expediit proinde, quando expositio sollemnior est et protrahitur, ut fiat in fine Missae in qua hostia adorationi exponenda consecretur. Ipsa Missa terminetur *Benedicamus Domino*, omissa benedictione. In apparatu expositionis¹²⁰ ea omnia sedulo vitentur, quae aliquo modo obscurare possint desiderium Christi, qui sanctissimam Eucharistiam praecipue instituit ut nobis praesto sit in cibum, remedium et levamen.¹²¹

61. *Celebratio Missae coram sanctissimo Sacramento exposito prohibetur.*

Celebratio Missae, perdurante expositione sanctissimi Sacramenti, in eadem aula ecclesiae prohibetur, concessionibus aut traditionibus contrariis hucusque vigentibus non obstantibus, etiam speciali mentione dignis.

Nam, praeter rationes in n. 55 huius Instructionis allatas, celebratio mysterii eucharistici modo perfectiore includit illam communionem

¹²⁰ Cfr. infra n. 62.

¹²¹ Cfr. S. Pius X, Decr. *Sacra Tridentina Synodus*, 20 dec. 1905: *Denz.* 1981 (8375).

internam ad quam expositio intendit fideles adducere, et ideo tali subsidio non indiget.

Si expositio sanctissimi Sacramenti per unum vel plures dies subsequentes protrahitur, ipsa intermittenda est durante Missae celebratione, nisi forte in sacello ab aula expositionis separato Missa celebretur et aliqui saltem fideles in adoratione remaneant.

Sicubi ex interruptione antiquae consuetudinis contrariae admiratio fidelium oriatur, Ordinarius loci congruum statuatur tempus, attamen non nimis longum, quo fideles doceantur, antequam norma ad usum deducatur.

62. *Quomodo ordinandus sit ritus expositionis.*

Si expositio brevis est, pyxis vel ostensorium ponantur super mensam altaris; si vero per longius tempus protrahitur, thronus adhiberi potest, in eminentiori loco positus; at caveatur ne sit nimis elevatus ac distans.

Durante expositione, omnia componenda sunt ut fideles orationi intenti, Christo Domino vacent.

Ad intimam orationem alendam, admittuntur lectiones ex sacra Scriptura cum homilia, aut breves exhortationes, quae ad meliorem aestimationem mysterii eucharistici inducant. Decet etiam fideles verbo Dei respondere cantando. Expediit ut aptis momentis sacrum silentium habeatur.

In fine expositionis impertitur benedictio cum sanctissimo Sacramento.

Si lingua vulgaris adhibetur, loco hymni *Tantum ergo*, ante benedictionem cantandi, adhiberi potest, de iudicio Conferentiae Episcopalis, alius cantus eucharisticus.

63. *Expositio sollemnior quotannis facta.*

In ecclesiis, in quibus Eucharistia habitualiter asservatur, quotannis fieri potest sollemnis sanctissimi Sacramenti expositio per aliquod tempus protracta, etsi non stricte continua, ut communitas localis hoc mysterium impensius meditetur et adoret.

Huiusmodi tamen expositio fiat tantum si congruus praevideatur fidelium concursus, de consensu Ordinarii loci et iuxta normas statutas.

64. *Expositio protracta.*

Pro gravi autem et generali aliqua necessitate, ab Ordinario loci imperari potest supplicatio coram sanctissimo Sacramento exposito per longius tempus protracta (quae potest esse stricte continua), in iis ecclesiis facienda, ad quas fideles frequentiores concurrunt.

65. *Interruptio expositionis.*

Ubi, deficiente congrua copia adoratorum, expositio sine intermissione fieri nequit, sanctissimum Sacramentum in tabernaculo recondere licet, horis antea statutis et pervulgatis, non tamen saepius quam bis in die, exempli gratia circa meridiem et nocturno tempore.

Haec autem repositio simpliciori modo et sine cantu fieri potest: sacerdos nempe, superpelliceo et stola indutus, post brevem adorationem sanctissimum Sacramentum in tabernaculo reponit. Simili modo, tempore statuto, fit denuo expositio: qua peracta, sacerdos, post brevem adorationem, recedit.

66. *Expositiones breves.*

Etiam breves sanctissimi Sacramenti expositiones, iuxta normas iuris habendae, ita ordinandae sunt ut in eis, ante benedictionem cum sanctissimo Sacramento, pro opportunitate congruum tempus tribuatur lectionibus verbi Dei, canticis, precibus et orationi aliquamdiu in silentio protractae.

Curent Ordinarii locorum ut huiusmodi expositiones sanctissimi Sacramenti semper et ubique debita cum reverentia fiant.

Expositio, quae unice fiat ad benedictionem post Missam impertientiam, prohibetur.

VI. *De congressibus eucharisticis*

67. In congressibus eucharisticis, christifideles hoc sacrosanctum mysterium variis eius rationibus prae oculis habitis (cfr. n. 3 huius Instructionis), animo penitus cognoscere studeant. Illud autem celebrent secundum normas Concilii Vaticani II, ac venerentur oratione privatim protracta et piis exercitiis, praesertim in sollemniori procès-

sione, ita tamen ut omnes pietatis formae in sollemni celebratione Missae fastigium consequantur.

Perdurante conventu eucharistico totius saltem regionis, convenit ut aliquae ecclesiae adorationi continuae reserventur.

Praesentem Instructionem Summus Pontifex Paulus Pp. VI, in Audientia Emo Arcadio M. Card. Larraona, huius Sacrae Congregationis Praefecto, die 13 aprilis 1967 concessa, approbavit et auctoritate Sua confirmavit, et publici iuris fieri iussit, pariter statuens ut a die 15 augusti 1967, festo Assumptionis beatae Mariae Virginis, vigere incipiat.

Contrariis quibuslibet minime obstantibus.

Romae, die 25 maii 1967, in festo Ssrñi Corporis Christi.

IACOBUS Card. LERCARO
Archiepiscopus Bononiensis
Praeses Consilii ad exsequendam
Constitutionem de sacra Liturgia

ARCADIUS M. Card. LARRAONA
S. R. C. Praefectus

© **Ferdinandus Antonelli**
Archiep. tit. Idicren.
S. R. C. a Secretis